

פרנץ קפקא הוא הסופר היחיד שיצירתו זכתה להגדרת נצח, המנסחת בצורה מטאפורית מצב אנושי ללא מוצא. מצב שמופעל לא על ידי כוחות "עליונים", אלא ארציים לכל דבר, הסוגרים, אם תרצו, בסורגים, על מצבו של האדם, שהוא הוא המצב הקפקאי.

בימים אלא מציין העולם התרבותי 80 שנה למותו של פרנץ קפקא, בשר מבשרו של העם היהודי האירופי. לא אמשך בניתוח אישיותו, יצירתו, תרומתו, השפעתו על סופרים אחרים ועל חיי אדם באשר הם; משהו מכל זה ניתן היה ללמוד מהעיון בשני המאמרים המחכימים על קפקא שפרסמנו בגיליון הקודם של 'עתון 77', מפרי עטם של דוד ארן ושל ד"ר שלום רצבי.

בגיליון הזה אנו שמחים להגיש לקורא מחזה מפרי עטו של "קפקאיסט" מובהק, המשורר, הסופר, ההוגה הפולני הנודע תדאוש רוז'וויץ'. על פי החומרים מהם מורכב המחזה, ניתן להניח כמעט בוודאות, שהוא בנוי על יסוד יומניו של קפקא עצמו: יחסי אב בן, בעיות סמכות, המצב הלאומי-יהודי, יחסי החברות הנאמנים בין קפקא למקס ברוד, יחסי של קפקא עם נשים ועוד. מלחמת העולם השנייה העתידה גם היא נרמזת, למשל בתמונה המזוהה והמרתקת במספרה. בקיצור, הגאון פרנץ קפקא - מילדותו המוקדמת עד מותו ממחלת השחפת.

*

ב-11 לספטמבר השתה, נפל דבר בישראל. מליאת הכנסת בישיבתה החגיגית לרגל פתיחת מושב החורף של הפרלמנט, דחתה ברוב גדול את עמדתו האופרטיבית של ראש הממשלה, שהתייחסה ל"תוכנית ההתנתקות" מרצועת עזה. ומי הכריע לטובת האופוזיציה וגרם לביוזן לראש הממשלה ולממשלתו כולה, אם לא חברי הכנסת, שהם שליחי מפלגתו של ראש הממשלה, אותם, כך אומרים, נשא לכנסת על גבו, שרון עצמו.

מדוע אני מעלה את הנושא כאן? כי הבעיה היא לא פנים מפלגתית, גם לא פוליטית בלבד, גם לא בעיה של יחסי מנהיג ושולחיו, אלא חיינו, של כולנו, שמאל, ימין ומרכז, יהודים וערבים - כולנו יושבים "בבית המלון בטאבה", חומרי הנפץ מוכנים, הפתילים מחוברים, מה שחסר, זה האיש, האשה, או הרוח שתביא על כנפיה ניצוץ שידליק את התבערה, וכולנו, ללא הבדל עמדות פוליטיות, לאומיות או תרבותיות, נעלה השמימה על עמוד האש, שבקצהו פטריית העשן שתחסל את השמים מבחינתנו. על כן, למען החיים, ונגד המוות האורב: אל תתנו להם להדליק את הפתילים!!

*

שלוש מלחמות מאותן המכונות "מלחמות ישראל" עשיתי בחטיבת גבעתי. חטיבה אפורה. אין שם נעליים אדומות. ולא תהילה. יש שם עבודה יומיומית קשה. בשטח. בשמירה. באימון (זה מה שהיה בתקופתי לפני שנים רבות). יש לי מקום חם, כמו שאומרים, בלב, לחטיבה העמלנית הזאת. לכן כאב לי עד לשד-עצמותי לקרוא על מעשהו הברברי-רצחני של מ"פ בגבעתי שביצע וידוא הריגה של ילדה בת ה-13, איימן אל-המאס לאחר שחייליו, מגבעתי ירו בה קודם לכן; והוא - המ"פ שלהם - חזר וירה בגופתה כדורים רבים מרובהו...

אני בוש ונכלם, כמוני ודאי חשים כך כל אלה ששירתו איתי בחטיבה הזאת, כטירונים, כחיילים, כחניכים בקורס מכ"ים ב"ביר-מיים" (כפר ערבי הרוס מימי 48), וגם כאלה ששירתו במקומות אחרים. ראיתי רבות במלחמות ישראל. אין מלחמה נקייה. אבל, לירות בילדה בת 13 מסה של כדורים, לאחר שגופה הילדותי כבר שרוע על הקרקע ללא רוח חיים - הרי זה מעשה בהמי מהסוג החוץ אנושי.

*

אחרון, אחרון, חשוב וחביב: הקוראים הוותיקים, שזוכרים את 'עתון 77', יעידו, שמהגיליון הראשון, פברואר 1977, עד עצם ימינו, אמרנו - ואנו מוסיפים ואומרים - שחשוב לתת ביטוי לספרות האחות לזו העברית, לספרות הערבית, בעיקר זו שנוצרת בארץ וזה מטעמים רבים; אבל הטעם העיקרי והמרכזי הוא כי שתי הספרויות, זו העברית, שלנו, והערבית של העם השכן, השותף לכברת הארץ הזאת, קשורות לא רק גיאוגרפית אלא בקשר קיומי בין שני העמים, קשר של להיות או לא להיות. לשם מה אם כך, הפתיח הזה? רק כדי לבשר לכם, שלא רק יפה דרשנו אלא גם יפה ביצענו:

בימים אלה עתידה לראות אור אנתולוגיה לשירה רחבת הקף מהשירה הערבית בארץ ובארצות אחרות, לחולמים כליל גשם, המביאה את השירים המתורגמים לעברית שהופיעו במשך השנים, החל משנת 1977 עד עתה ב'עתון 77'. אנו אסירי תודה ל"מועצת התרבות של מפעל הפיס" שהמליצה להעניק לנו תרומה לצורך הגשמתו של מפעל חשוב זה. וכאן המקום להודות לפרופסורים שמעון בלס וששון סומך על עזרתם המכרעת לסיום מוצלח של המפעל. ותודה למשוררים כותבי הערבית שהעניקו לנו ומעניקים גם עכשיו מיצירתם, ולמתרגמים השונים המתרגמים זה שנים מהערבית, לטובת שתי התרבויות, העברית והערבית גם יחד.

יחי